

Pakollisen varauksen kirjaaminen vuoden 2021 tilinpäätökseen

KH 21.02.2022 § 75
2320/02.02.00/2021

Kirjanpitolain mukaan tuloslaskelmassa on vähennettävä velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset, jos

- 1) ne kohdistuvat päättäneeseen tai aikaisempaan tilikauteen;
- 2) niiden toteutumista on tilinpäätöstä laadittaessa pidettävä varmana tai todennäköisenä;
- 3) niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen; sekä
- 4) ne perustuvat lakiin tai kirjanpitovelvollisen sitoumukseen sivullista kohtaan.

Jos edellä tarkoitetun menon tai menetyksen täsmällinen määrä ja toteutumisajankohta tiedetään, merkitään se taseessa luonteensa mukaiseen vieraan pääoman erään tai siirtovelkoihin. Kun menon tai menetyksen täsmällistä määrää tai toteutumisajankohtaa ei tiedetä, on kysymyksessä pakollinen varaus. Pakollisen varauksen muodostaminen edellyttää, että kaikki kirjanpitolain em. kohdassa mainitut kohdat täyttyvät, jotta kyseinen meno tai menetys olisi kirjauskelpoinen.

Pakollinen varaus ei ole tuloksenkäsittelyerä, vaan se tulee tehdä tilikauden tuloksesta riippumatta silloin, kun velvoite sen tekemiseen on syntynyt. Kirjanpitolain mukaan pakolliset varaukset merkitään tuloslaskelmaan ja taseeseen niiden todennäköiseen määrään.

Kirjanpitolausuntakunnan kuntajaoston lausunnon 113 (10.11.2015) mukaan jäsenkunnan tulee kirjata kirjanpitoonsa osuus kuntayhtymään kertyneestä alijäämästä pakollisena varauksena, jos kuntayhtymän tuotot ja kulut eivät pitkällä aikavälillä kerry oikeassa suhteessa ja kuntayhtymän taseeseen kertyy pitkäkestoista ja olennaista alijäämää, jota ei todennäköisesti pystytä kattamaan palveluista kertyvillä tai muilla toiminnan tuloilla eikä kuntayhtymän päättämällä muilla toimenpiteillä. Lausunnossa on todettu, että mikäli maksuosuudet ovat liian pienet suhteessa palvelujen tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin, jäsenkuntien tilinpäätökset eivät anna oikeaa ja riittävää kuvaa kuntayhtymältä ostettujen palvelujen kuluista.

Vuoden 2020 tilinpäätös sisältää pakollisia varauksia yhteensä 7,47 milj. euroa. Tästä 2,15 milj. euroa kohdistuu pelastustoimen varallaoloa koskeviin korvauksiin ja 5,32 milj. euroa Siun soten alijäämän kattamiseen. Alijäämän kattamiseen tehty varaus vastasi kaupungin peruspääoman mukaista osuutta kuntayhtymän vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaisesta katettavasta alijäämästä. Kokonaisuutena Siun soten katettava alijäämä oli vuoden 2020 lopussa 12,2 milj. euroa.

Keväällä 2021 hyväksyttiin Siun soten perussopimuksen muutos. Muutetun perussopimuksen mukaisesti jäsenkunnat maksoivat vuonna 2021 perussopimuksen 24 §:n mukaan määräytyvien maksuosuuksien lisäksi ylimääräisen maksun, jolla katetaan kuntayhtymän vuoden 2020 tilinpäätöksen mukainen kumulatiivinen katettava alijäämä. Ylimääräisen maksun suuruutta laskettaessa huomioitiin perussopimuksen mukaisesti Siun sotelle vuonna 2021 maksetut, mutta vuoteen 2020 kohdistuneet koronasta aiheutuneiden kustannusten kattamiseen kohdennetut valtionavustukset, joiden suuruus oli 1,7 milj. euroa. Ylimääräisen maksun suuruudeksi muodostui näin ollen 10,5 milj. euroa, josta Joensuun osuus oli 4,6 milj. euroa.

Siun soten vuoden 2021 talousarvio laadittiin tasapainoon. Kuntien maksuosuuksien kasvu oli Siun soten esittämän mukainen. Vuoden 2021 talousarvion toteutuma muodostui kuitenkin arvioitua heikommaksi. Kuntayhtymän tilinpäätös on 4,4 milj. euroa alijäämäinen. Muutetun perussopimuksen mukainen ylimääräinen maksuosuus aiempien vuosien alijäämien kattamiseksi on kirjattu vuoden 2021 tuloksi, mikä osaltaan paransi Siun soten vuoden 2021 tulosta.

Mikäli ylimääräistä maksuosuutta ei huomioitaisi, tulos olisi ollut noin 15 milj. euroa alijäämäinen.

Kuntayhtymän katettava alijäämä vuoden 2021 lopussa on 17,1 milj. euroa. Hyvinvointialueiden muodostamisen myötä vuosi 2022 on kuntayhtymän viimeinen toimintavuosi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kunnat joutuvat kattamaan kuntayhtymän alijäämän vuoden 2022 tilinpäätöksen yhteydessä, mikäli kuntayhtymä ei saa alijäämää katettua muilla toimenpiteillä. Siun sote ei ole talousarviossaan esittänyt sellaisia konkreettisia toimenpiteitä, joilla aiemmilta vuosilta kertynyttä alijäämää pystytään varmuudella kattamaan. Lisäksi Siun soten vuoden 2022 toiminnan järjestämiseen hyväksytyjen maksuosuuksien puitteissa kohdistuu epävarmuutta, koska kuntien yhteisessä omistajaohjauksessa määrittämät kasvuprosentit ovat kuntien taloudellisesta tilanteesta johtuen kuntayhtymän esittämää kasvua pienemmät.

Kunnilla on velvollisuus kattaa kuntayhtymän alijäämät vuoden 2022 tilinpäätöksen yhteydessä. On epävarmaa, että alijäämää pystyttäisiin kattamaan palveluista kertyvillä tai muilla toiminnan tuloilla tai kuntayhtymän päättämällä muilla toimenpiteillä. Edellä esitetyistä seuraa, että pakollisen varauksen edellytykset täytyvät: kyse on päättäneeseen ja aikaisempiin tilikausiin kohdistuvista, sitoumuksiin perustuvista todennäköisistä menoista, mutta menon täsmällinen määrä tarkentuu vuoden 2022 tilinpäätöksen yhteydessä.

Kaupunki vastaa omalta osaltaan Siun soten alijäämästä. Perussopimuksen mukaan kuntayhtymän purkautuessa kuntayhtymän varat, joita ei tarvita loppuselvityksen kustannusten ja velkojen suorittamiseen eikä sitoumusten täyttämiseen, jaetaan jäsenkunnille peruspääomaosuuksien suhteessa. Jos kustannusten ja velkojen suorittamiseen sekä sitoumusten täyttämiseen tarvittava määrä on varoja suurempi, jäsenkunnat ovat velvolliset suorittamaan erotuksen edellä mainittujen osuuksien suhteessa. Mikäli alijäämä halutaan kattaa toisin esimerkiksi palvelujen käytön suhteessa, se edellyttää perussopimuksen muutosta.

Kaupungin osuus peruspääoman mukaan arvioituna on 7,435 milj. euroa. Vuoden 2020 tilinpäätös sisältää 5,320 milj. euron suuruisen pakollisen varauksen kuntayhtymän alijäämän kattamiseen. Tavoitteena oli, että pakollinen varaus olisi ollut mahdollista purkaa muutetun perussopimuksen mukaisen ylimääräisen maksun katteeksi. Koska kaupungin osuus Siun soten katettavasta alijäämästä on kasvanut vuoteen 2020 nähden, pakollista varausta ei kuitenkaan ole mahdollista purkaa, vaan vuoden 2021 tilinpäätöksessä pakollisen varauksen määrää tulee korottaa 2,115 milj. eurolla.

Pakolliset varaukset kirjataan tuloslaskelmaan luonteensa mukaisiin kulueriin. Kirjaus kohdistuu siten tulosalueelle 170 Siun soten maksuosuudet. Pakollinen varaus heikentää vuoden 2021 tulosta. Kun vastaisuudessa varauksella katettava meno realisoituu, se ei enää vaikuta tulokseen, koska varaus puretaan toteutuneen menon katteeksi.

Siun soten maksuosuuksien tulosalue ylittää vuoden 2021 talousarvion 6,5 milj. eurolla. Ylitys sisältää sekä muutetun perussopimuksen mukaisen ylimääräisen maksun kirjautumisen vuoden 2021 menoksi sekä pakollisen varauksen kirjauksen.

Pelastustoimen varallaolokorvauksia koskeva käsittely on edelleen kesken. Tarkistetun arvion mukaan kaupungin mahdollinen vastuu on aiemmin arvioidun mukainen ja pakollisen varauksen edellytykset edelleen täyttyvät.

Valmistelija: talousjohtaja

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus päättää,

että vuoden 2021 tilinpäätökseen kirjataan pakollista varausta 2,115 milj. euroa Siun soten alijäämän kattamiseksi.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Talousjohtaja Satu Huikuri oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.